

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

קמ.

תורה אור

(א) [עליון ח' ושי"ג] (ב) כ"ש מ"ו (ג) [ניגמתי כ"ש כ"ד] (ד) [גני הערוך ע"כ] (ה) [כ"ש כ"ד] (ו) [כ"ש כ"ד] (ז) [כ"ש כ"ד] (ח) [כ"ש כ"ד] (ט) [כ"ש כ"ד] (י) [כ"ש כ"ד] (יא) [כ"ש כ"ד] (יב) [כ"ש כ"ד] (יג) [כ"ש כ"ד] (יד) [כ"ש כ"ד] (טו) [כ"ש כ"ד] (טז) [כ"ש כ"ד] (יז) [כ"ש כ"ד] (יח) [כ"ש כ"ד] (יט) [כ"ש כ"ד] (כ) [כ"ש כ"ד] (כא) [כ"ש כ"ד] (כב) [כ"ש כ"ד] (כג) [כ"ש כ"ד] (כד) [כ"ש כ"ד] (כה) [כ"ש כ"ד] (כו) [כ"ש כ"ד] (כז) [כ"ש כ"ד] (כח) [כ"ש כ"ד] (כט) [כ"ש כ"ד] (ל) [כ"ש כ"ד]

הגהות הב"ח

(א) נ"ב אמרי דני ר' שלם אמרי נגנז:

הגהות הגר"א

[א] נ"ב פירוש נרשם עליו אות כ: [ב] שם דרש רבי יוסף: נרשם על פניו דרש אות כ: [ג] שם אמרי דלית על דת: נרשם על פניו אמרי אות ג':

לעזי רש"י

קורט"ט: דרימה.

מוסף רש"י

לסיפטיה. ארנו עלו תענית (כ"א). בחד מנייהו. כחמ משי קיטר (ש"ס). מעפרא דאברהם. שנתם עם המלכים (ש"ס). גילי. קשין (ש"ס). אמרי דאית ליה חד תורא כו'. קן היה מנהגם של אנשי סדום [קשון עמי ב"ג]. מרעי חד יומא. כל כהנות העיר (ג"ה ס"ט). יהוא יתמי. שלם היה לו שר וכפאוסו לרעות כהנותיו ב' ימים (ש"ס).

כדרי מאן. ביד מי נשלת: כי מטא להסוף דיירא. כשהגיע לאותו מלון: **למיבת.** ללון: **שרינהו** לסיטפיה. התירו הארגוס והמלוטין ופתחו ונטלו כל מה שבתוכו: **אחוי.** מלמקי: **הנך דיורי.** אותן בני הכפרים: **א"כ ליכנו אחד כטורא.** א"כ שצנו כלי לעלות לרקיע למה בנו אותם בנקהה: **היה להם לננות על אחד ההרים:** **הפלוס ה'.** פירוס בכל העולם: **שדים.** יש להם זורת ארס ואוכלין ושומין ככני ארס: **רוחין.** בלי גוף וזורה: **לינין.** זורת ארס אלף שיש להם כנפים כמסכת נדה (דף מד:): **זו שאומרה נעבוד ע"ז כי שם בלל ה'.** בלבל לשונם כדי שלא יהא אחד מכיון לדעת חזירו לעבוד ע"ז: **שליש [נבלט].** נבלעו יסודותיה משוקעת היא כקרקע עד שלישי ושליש של מעלה נשקף ושליש אמצעי קיים כקרקע ולא שיהא עומד בלחור: **אור מגדל.** מראש המגדל (כלומר) [כמו אורה של עיר] מי שומד סביב למגדל ורואה אורה ומראה גובה שלו: **משכח.** שכן נגזר על אותו מקום שישכח ולכן הם עמסם שכתו את לשונם: **ככל ובורסין סימן רע לטורה.** משמחין הלמוד מפני שעומדים בלחור המגדל: **מה נקרא שמה בורסין כור שאפי.** כור שנתרוקן מימיו כלומר משכח האדם כל מה שלומד: **שאפי.** כמו (ב"מ דף ט.) השופה את היין לשון (ירמיה מ"ח) הורק מכלי אל כלי. ומפני מה שמה בלל [שמסכת] אמר רב יוסף כי שם בלל לפי שבלבל הקדוש ברוך הוא את לשונם לשם לכ"ס היא משכחת: (ס) סימן רע. כלומר שם

סימן שמה היא: **רעים נבוס.** שטופים צוימה: **השמר לך פן יהיה דבר עם לנכך בליעל וגו' והיה כך מטא.** והיינו ממון: **ארץ ממנה ילא לחם.** ארץ ממנה ילא לחם. וימאחר שרץ ממנה ילא לחם. שיש לנו שיפוע לחם למה לנו עובדי דרכים: **ונשכח.** שלא יעברו עובדי דרכים בלעלנו: **פרץ.** הקציה נחל גפרית ואש: **מעט גר.** ממתקום הליכתו שהיה הולך למעלה והשליכו עליהם הנשכחים מני רגל ונתדלדלו (מאדם) [מארס] ונעו לדלון: **גר.** קורניט בע"ז כמו (שמואל ב' ד') מים הגורים: **הסופסו.** תנשו תרמיות ותאונות: **פרלשו כולכם.** ע"י קיר נטו וגרר הדמויה: **יומם חסמו למו.** היום סוממים וסוגרין כאלו לא ידעו אור כלומר סוממין וסוממין: **אפרסמון.** זהו הפקידו ביד בעלי ממון כדי שיהו מניחין פקדון שלהם צדית גזיהם ובלילה מניחין האפרסמון וסוממין שם. מנהגו של מפקיד לזרז ומוסר: **דרש ר' יוסף.** כי מדרשא חסר כשנשן בנים: **אפרסמו תם מהא מחסרפא.** ע"י ריח אפרסמון שהיו מניחין ויודעין היכן מניחין ממונם: **מי הוה ידענא דאסו גנבי.** ל"א מי הוה ידענא דגנבי אסון: **שפעי מרזבי דליפורי דמא.** לאדם גדול הוה ואידי דלמך לעיל אפרסמו מחסרמי בליפורי דלמך דרזני יוסי תם הוה קיט נמי הוה מילתא דכי נח נפשיה כו' לאשמעינן דמלפורי הוה: **דלית**

מאן נשדר נשדר בהדי נחום איש גם זו דמלומד בנסים הוא כי מטא להווא דיורא בעא למיבת אמרי ליה מאי איכא בהרץ אמר להו קא מובילנא כרגא לקיסר קמו בליליא שרינהו לסיפטיה ושקלו כל דהוה גביה ומלנהו עפרא כי מטא להתם אישתכח עפרא אמר אחוי קא מחייכי בי יהודאי אפקוהו למקמליה אמר גם זו לטובה אתא אליהו ואידמי הוה כחד מינייהו אמר להו דילמא האי עפרא מעפרא דאברהם אבינו הוה דהוה שדי עפרא הוה חרבי גילי הוה גירי ברוק ואשכחו הכי הוה מחווא דלא הוה קא יכלי ליה למיכבשיה שרו מהווא עפרא עליה וכבשוה עיילוהו לבי גנוא אמרי שקול דניחא לך מלייה לסיפמא דהבא כי הדר אתא אמרו ליה הנך דיורי מאי אמית לבי מלכא אמר להו מאי דשקלי מהכא אמטאי להתם שקלי אינהו אמטו להתם קמלינהו להנך דיורי: דור הפלגה אין להם חלק לעולם הבא וכו': מאי עבוד אמרי דבי רבי שילא (ב) נבנה מגדל ונעלה לרקיע ונכה אותו בקדרומות כדי שיוזבו מימיו (ב) מחכו עלה במערבא א"כ ליכנו אחד בטורא (א) (אלא) א"ר ירמיה בר אלעזר נחלקו לג' כיתות אחת אומרת נעלה ונשכח אחת אומרת נעלה ונעבוד עבודת כוכבים ואחת אומרת נעלה ונעשה מלחמה זו שאומרת נעלה ונשכח שם הפיצים וזו שאומרת נעלה ונעבוד עבודת כוכבים כי שם בלל ה' שפת כל הארץ תניא רבי נתן אומר כולם לשם עבודת כוכבים וכוונתו כתיב הכא **נעשה לנו שם וכתיב התם וישם אלהים אחרים לא תזכירו מה להלן עבודת כוכבים אף כאן עבודת כוכבים אמר רבי יוחנן מגדל שליש נשרף שליש נבלע שליש קיים אמר רב אור מגדל משכח אמר רב יוסף בבל (ב) ובורסין סימן רע לתורה מאי בורסין אמר ר' אסי בור (ג) שאפי: אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא וכו': ת"ר (ד) אנשי סדום אין להן חלק לעולם הבא שנאמר וינשאו סדום רעים וחמאים לה' מאד רעים בעוה"ז וחמאים לעולם הבא אמר רב יהודה רעים בגופן וחמאים בממונם רעים בגופן דכתיב (ה) ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחמאתי לאלהים וחמאים בממונם דכתיב (ו) והיה כך חטא לה' זו ברכת השם מאד שמתכוונים וחמאים במתניהא תנא רעים בממונם וחמאים בגופן רעים בממונם דכתיב ורעה עינך באחייך האביון וחמאים בגופן דכתיב וחמאתי לאלהים לה' (ז) זו ברכת השם מאד זו שפיכות דמים שנאמר (ח) גם דם נקי שפך מנשה (בירושלים) הרבה מאד [וגו'] (ח) ת"ר אנשי סדום לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקב"ה ומה כתיב בהם (ט) ארץ ממנה יצא לחם ותחתיה נהפך כמו אש מקום ספיר אבניה ועפרות והב לו נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה לא הדריכוהו בני שחץ לא עדה עליו שחל אמרו וכי מאחר שארץ ממנה יצא לחם ועפרות זהב לו למה לנו עובדי דרכים שאין באים אלינו אלא לחסרינו [מממוננו] בואו ונשכח תורת רגל מארצנו שנאמר (י) פרץ נחל מעם גר הנשכחים מני רגל דלו מאנוש נעו דרש רבא מאי דכתיב (י) עד אנה תהותתו על איש תרצחו כולכם כקור נטוי גרר הדחיה מלמד שהיו נותנין עיניהם בבעלי ממון ומושיבין אותו אצל קור נטוי ודוחין אותו עליו ובאים ונטולין את ממונו דרש רבא מאי דכתיב (יא) חתר בחשך בתים יומם חתמו למו לא [ידעו] אור: ארץ כד טז חתמו לערב יתמו כקבל ויסובבו עיר: תהלים טז ערום ולינו מבלי לבוש ואין כסות בקרה: איוב כ"ד ג' נבלות ישענו עדר גולו ורעה: חמור יתומים יתגו יתבולו שור אלמנה: איוב כ"ב ג' והוא לקברות יובל ועל גדיש ישקוד (יב) דרש ר' יוסי בציפורי אחתה היא ליליא תלת מאה מחתרתא בציפורי אתו וקא מצערי ליה אמרו ליה יהבית אורחיה לגנבי אמר להו מי הוה ידענא דאתו גנבי (כ) כי קא נח נפשיה דרבי יוסי שפעי מרזבי דציפורי דמא (יג) אמרי (יד) דאית ליה חד תורא מרעי חד יומא דלית ליה לירעי תרי יומי ההוא יתמא בר ארמלתא הבו ליה תורי למרעיה אזל שקלינהו וקמלינהו אמר להו דאית**

1. על פן קרא שמה בכל כי שם בלל יי שפת כל הארץ ומשם הפיצים יי על פני כל הארץ.
2. ויאמרו הבנה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם ונפרץ על פני כל הארץ: בראשית י"ד
3. ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך: שמות כ"ג
4. ואנשי סדום רעים וחסמים לך מאד: בראשית י"ג
5. איננו גדול בבית הוה ממני ולא חשך ממני מאומה כי אם אותך כאשר את אשתו ואיך אעשה הרעה הגדלה הזאת וקראתי לך חמא: בראשית י"ג
6. השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמחה ורעה עינך באחייך האביון ולא תחן לו וקרא עיך אל יי והיה כך חמא: דברים ט"ו
7. וגם דם נקי שפך משה הרבה מאד עד אשר מלא את ירושלים פה לפה לבד מחסאתו אשר החטיא את יהודה לעשות הרע בעיני יי מלכים כ כא טז
8. ארץ ממנה יצא לחם ותחתיה נהפך כמו אש: איוב כ"ה
9. פרץ נחל מעם גר הנשכחים מני רגל דלו מאנוש נעו: איוב כ"ד
10. עד אנה תהותתו על איש תרצחו כולכם כקור נטוי גרר הדחיה: תהלים טז
11. חתר בחשך בתים יומם חתמו למו לא ידעו אור: איוב כ"ד טז
12. ישבו לערב יתמו כקבל ויסובבו עיר: תהלים טז
13. ערום ולינו מבלי לבוש ואין כסות בקרה: איוב כ"ד ג'
14. נבלות ישענו עדר גולו ורעה: חמור יתומים יתגו יתבולו שור אלמנה: איוב כ"ב ג'
15. והוא לקברות יובל ועל גדיש ישקוד: איוב כ"ב ג'